

NÁTTÚRUSTOFA
VESTFJARÐA

Fuglaathuganir á Dynjandisheiði

Unnið fyrir Vegagerðina

Hafdís Sturlaugsdóttir

Cristian Gallo

NV nr. 05-17

Ágúst 2017

 NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA		Dagsetning mán/ár: Ágúst 2017
		Dreifing: ☐ Opin ☐ Lokuð til: ☒ Háð leyfi verkkaupa
Skýrsla nr: NV nr. 05-17	Verknúmer: 392	
Heiti skýrslu: Fuglaathuganir á Dynjandisheiði		Blaðsíður: 9
		Fjöldi viðauka: 0
Höfundur: Hafdís Sturlaugsdóttir og Cristian Gallo		Upplag: 15
		Fjöldi korta: 2
Unnið fyrir: Vegagerðina		Gerð skýrslu/Verkstig: Lokaeintak
Verkefnisstjóri: Hulda Birna Albertsdóttir		Samstarfsaðilar:
ÚTDRÁTTUR <p>Fyrirhugaðar eru vegaf framkvæmdir frá Hörgsnesi við Vatnsfjörð að Mjólka í Borgarfirði. Fyrirhugaðar eru lagfæringar á núverandi legu vegarins en breytingar á veglínu eru nokkrar. Aðal breytingarnar eru tilfærsla á vegi til að taka af þröngar beygjur og forðast snjóþung svæði. Vegurinn verður færður við Afréttarvatnið. Vegurinn verður breikkaður og slitlag lagt á hann til að fullnægja núverandi vegstöðlum.</p> <p>Athuganir voru gerðar á varpfuglum á veglínunni 5. og 17. júní á svæðum á láglandi og 3. júlí 2015 á Dynjandisheiðinni.</p> <p>Alls sáust 30 tegundir fugla á rannsóknarsvæðinu. Niðurstöður þéttleikaútreikninga fyrir allt rannsóknarsvæðið sýna að þúfutittlingur er algengasti fuglinn en þéttleiki hans reiknast 50,2 pör/km².</p> <p>Algengustu fugla tegundirnar á athugunarsvæðinu eru algengar á Vestfjörðum og um land allt.</p> <p>Framkvæmdin munu hafa tímabundin áhrif á fugla meðan á framkvæmdum stendur en óveruleg áhrif til lengri tíma.</p>		
Lykilorð íslensk: Fuglar, Fuglaathuganir, Dynjandisheiði.		Lykilorð ensk: Bird, Birdcounting, Dynjandisheiði.
Undirskrift verkefnastjóra: 		Yfirfarið af: Hulda Birna Albertsdóttir

EFNISYFIRLIT

ÚTDRÁTTUR	2
EFNISYFIRLIT	3
INNGANGUR	4
STAÐHÆTTIR	4
Verndarákvæði	5
AÐFERÐIR.....	5
Rannsóknarsvæði.....	6
NIÐURSTÖÐUR.....	6
Svæði 1	7
Svæði 2	8
Svæði 3	8
Svæði 4	9
Svæði 5	10
Svæði 6	14
Svæði 7	14
Yfirlit yfir varpfugla á svæðunum	15
UMRÆÐUR.....	17
Vegagerð.....	17
ÞAKKIR	17
HEMILDASKRÁ	19

INNGANGUR

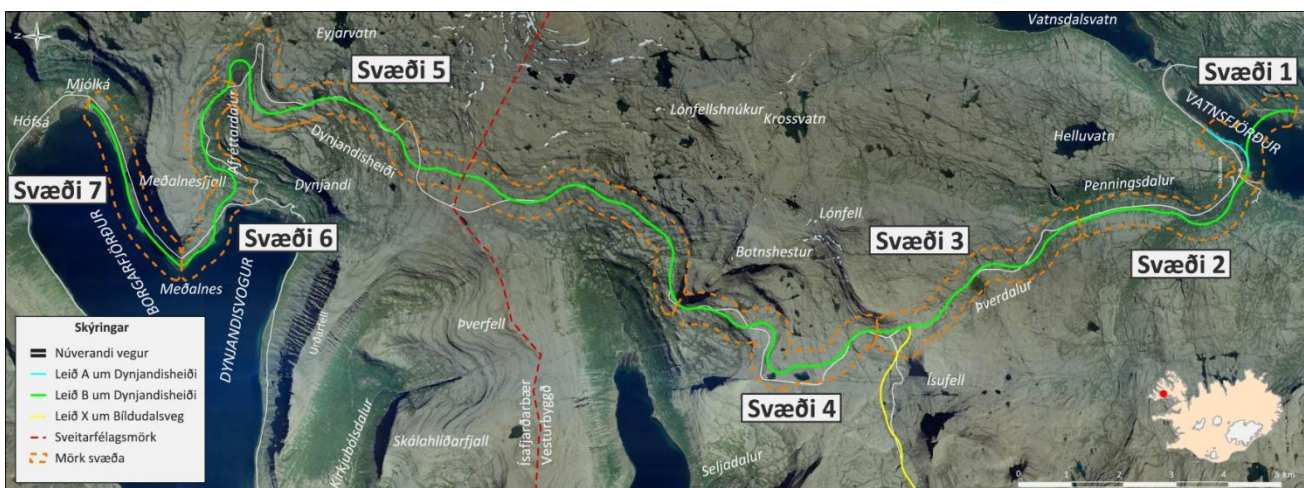
Fyrirhugaðar eru vegaframkvæmdir frá Hörgsnesi við Vatnsfjörð að Mjólká í Borgarfirði. Fyrirhugaðar eru lagfæringar á núverandi legu vegarins en breytingar á veglínu eru nokkrar. Skoðaðar eru tvær leiðir um Vatnsfjörð en leiðirnar eru eins frá Flókalundi að Mjólká. Aðal breytingarnar eru tilfærsla á vegi til að taka af þröngar beygjur og forðast snjóþung svæði. Vegurinn verður færður við Afréttarvatnið. Vegurinn verður breikkaður og slitlag lagt á hann til að fullnægja núverandi vegstöðlum.

Athuganir á varpfluglum á þessu svæði eru ekki miklar en Náttúrustofa Vestfjarða hefur þó fylgst með fuglalífi við vötn á svæðinu frá 2007 (Böðvar Þórisson 2010, Náttúrustofa Vestfjarða óbirt gögn). Einnig hafa verið gerðar fuglaathuganir á Dynjandisheiði við Stóra-Eyjavatn og svæði þar um kring (Böðvar Þórisson 2014).

STAÐHÆTTIR

Rannsóknarsvæðið er nokkuð stórt en veglínan frá Hörgsnesi yfir Dynjandisheiði að Borg er áætluð um 35,4 km eða 39,2 km að lengd, háð leiðarvali. Á Dynjandisheiði fer núverandi vegur mest 500 m hæð yfir sjó á kafla. Talsverður hluti vegarins er og verður í mikilli hæð. Niður á láglandi er birkikjarr að mestu ráðandi gróðurfar þ.e. í botni Vatnsfjarðar við Flókalund og upp af Dynjandisvogi, en ofar tekur við lynng og svo mosagróður. Hluti rannsóknarsvæðisins er gróðurlaus. Nokkur vötn og tjarnir eru á svæðinu og við þau er mismikill gróður en gróðurinn fylgir að mestu vötnum á svæðinu. Nokkuð votlendissvæði er við Trölladalsá upp af Geirþjófsfirði og einnig við Afréttarvatn upp af Dynjandisvogi.

Rannsóknarsvæðinu var skipt upp í 7 minni svæði eftir landslagi og búsvæðum. Svæðin er merkt 1-7 (sjá mynd 1).

Mynd 1. Kort af athugunarsvæðinu. Gular línur sýna svæðaskiptingu. Kort: NAVE/HBA. Veglína: Vegagerðin. Loftmyndagrunnur: Loftmyndir ehf.

Verndarákvæði

Núverandi vegur er að hluta til á svæði sem er friðlýst svæði Vatnsfjarðar og var hann friðlýstur árið 1975 (Mynd 2). Tilgangur friðlýsingarinnar er að vernda náttúru landsins á þann hátt að fólki gefist kostur á að njóta hennar (Náttúruverndarráð 1996, Umhverfisstofnun).

Náttúrulegur reyniviður og birkiskógur sem breiða úr sér frá flæðarmáli og langt upp á heiðar er einkenni Vatnsfjarðar. Skógurinn ásamt víðáttumiklum leirum eru búsvæði fjölskrúðugs lífríkis. Svæðið er vinsælt til útivistar. Friðlandið er í landi höfuðbólsins Brjánslækjar og eyðjarða sem liggja undir því. Friðlandið er um 20.000 ha og um fjórir fimmtu hlutar þess er grýtt og gróðurlítið hálendi en láglendið er að mestu vaxið kjarri en fyrirhugað framkvæmdarsvæði er að mestu innan þessa gróðurlitla og grýtta hálendis.

Mynd 2. Friðland í Vatnsfirði. Kort: LMI @ Guðni Hannesson (Umhverfisstofnun).

AÐFERÐIR

Athuganir voru gerðar á varpflugum á veglínunum 5. og 17. júní á svæðum á láglendi og 3. júlí 2015 á Dynjandisheiðinni. Talið var að morgni, frá klukkan 6 til klukkan 10 og síðdegis, frá klukkan 16 til klukkan 20.

Notaðir voru sjónaukar (Pentax 8*42, Leica 8*32) og GPS staðsetningartæki.

Núverandi vegi var að mestu fylgt við athugunina en þar sem veglína vikur frá núverandi vegi var veglína gengin. Fuglar voru taldir beggja vegna vegar og mat lagt á hvort þeir væru varpfluglar eða ekki. Töluverður birkigróður er á láglendishluta vegarins en þar voru skráðir fuglar sem heyrðist í eða sáust í skóginum.

Punktmælingar voru gerðar eftir veglínunni nema svæði 1 (Bibby o.fl. 2000, Buckland o.fl. 2001). Hlustað var eftir fuglum í 5 mínútur og skráð niður hve langt var í fuglinn frá athuganda. Fuglar sem sáust og/eða heyrðust voru skráðir. Atferli þeirra var skráð þ.e. varpatferli, fæðuleit eða hvort fuglarnir áttu leið um. Hver fugl eða þar með varpatferli taldist standa fyrir eitt varpar. Um 300 m voru á milli punkta. Á svæði 1 voru ekki gerðar punktmælingar en 2007 taldi Náttúrustofa Vestfjarða fugla á því svæði m.a. umferðarfugla og eru

niðurstöður þeirra talninga birtar í skýrslunni. Auk punktmælinganna voru gerðar athuganir á vötnum á Dynjandisheiðinni.

Þéttleiki var reiknaður út í forritinu Distance. Reiknaður var út þéttleiki í punkttalningunni fyrir 7 tegundir fugla (þúfutittling, skógarþröst, músarrindil, hrossagauk, snjótittling, steindepil og heiðlóu) sem sáust eða heyrðist í. Ekki var reiknað út fyrir fleiri tegundir fugla vegna of fárra mælinga. Distance gengur út á að velja sýnileikafall (detection function) sem passar við gögn um viðkomandi tegund. Síðan er þéttleikinn reiknaður út frá fallinu og fjarlægðarmælingunum. Þéttleiki er gefinn upp sem pör á km². Þar sem voru færri en 10 mælingar af hverri tegund, eru niðurstöður birtar innan sviga, en áreiðanleiki gagnanna verður meiri með fleiri mælingum (Aðalsteinn Örn Snæþórsson, munnleg heimild).

Leitað var til Kristins Hauks Skarphéðinssonar hjá Náttúrufræðistofnun Íslands varðandi upplýsingar um varpstaði og umferð friðaðra og sjaldgæfra fugla á rannsóknarsvæðinu.

Gróðurlýsingar eru teknar úr skýrslunni *Gróðurathugun á Dynjandisheiði og Bíldudalsvegi* (Hafdís Sturlaugsdóttir 2017).

Rannsóknarsvæði

Tafla 1. Svæðaskipting fyrir fuglaathuganir.

Svæði	Leið	Upphaf (stöð)	Endir (stöð)	Lengd kafla (m)	Örnefni/heiti
Svæði 1	A	0	1900	1.900	Uppsalaá í Vatnsfirði – Flókalundur Vatnsfjörður – Flókalundur
	B	0	1700	5.669	
Svæði 2	A/B	1900	5600	3.700	Flókalundur – Þverðalsá
Svæði 3	A/B	5600	10300	4.700	Þverðalsá – Þverðalsskarð Þverðalsskarð – Ýsufell
	C	34900	34300	600	
Svæði 4	A/B	10300	15400	5.100	Þverðalsskarð – Botnshestur
Svæði 5	A/B	15400	27300	11.900	Botnshestur – Afréttarvatn
Svæði 6	A/B	27300	31700	4.400	Afréttarvatn – Meðalnes
Svæði 7	A/B	31700	35400	3.700	Meðalnes – Mjólká

NIÐURSTÖÐUR

Alls sáust 30 tegundir fugla á rannsóknarsvæðinu við athuganir 2007 (svæði 1) og 2015 (önnur svæði). Niðurstöður þéttleikareikninga fyrir allt rannsóknarsvæðið sýna að þúfutittlingur er algengasti fuglinn en þéttleiki hans reiknast 50,2 pör/km². Hrossagaukur var með þéttleikann 14,2 pör/km² en skógarþröstur og snjótittlingur um 12 pör/km² hvor tegund. Aðrar tegundir sem voru það algengar að hægt var að reikna út þéttleika voru heiðlóa (7 pör/km²), steindepill (6,5 pör/km²) og músarrindill (1,4 pör/km²).

Svæði 1

Tafla 2. Fuglar á svæði 1. Vatnsfjörður.

Tegund ísl.	Latína	Fjöldi	Lýsing
Álft	<i>Cygnus cygnus</i>	6	2 á flugi og hinar í fæðuleit
Grágæs	<i>Anser anser</i>	4	Í fæðuleit
Stökkönd	<i>Anas platyrhynchos</i>	2	Par á leirum
Æðarfugl	<i>Somateria mollissima</i>	119	Hópar á sjó
Toppönd	<i>Mergus serrator</i>	1	Á sjó
Haförn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	1	Í fæðuleit
Tjaldur	<i>Haematopus ostralegus</i>	54	Í fæðuleit
Sandlóa	<i>Charadrius hiaticula</i>	1	Í fæðuleit
Heiðlóa	<i>Pluvialis apricaria</i>	23	Í fæðuleit
Sendlingur	<i>Calidris maritima</i>	1	Í fæðuleit
Hrossagaukur	<i>Gallinago gallinago</i>	2	Á flugi
Stelkur	<i>Tringa totanus</i>	20	Í fæðuleit
Tildra	<i>Arenaria interpres</i>	77	Í fæðuleit
Svartbakur	<i>Larus marinus</i>	2	Á flugi
Kría	<i>Sterna paradisaea</i>	51	Á sjó og í fjöru
Þúfuttlingur	<i>Anthus pratensis</i>	6	Á flugi og á leirum
Maríuerla	<i>Motacilla alba</i>	1	Á flugi
Steindepill	<i>Oenanthe oenanthe</i>	1	Á flugi
Skógarþröstur	<i>Turdus iliacus</i>	1	Á flugi
Samtals fjöldi		373	

Á svæði 1 er gert ráð fyrir að veglína A liggi út í Vatnsfjörð á kafla en veglína B þveri fjörðinn. Ekki voru gerðar punktmælingar eða sérstök athugun á fuglum á þessu svæði. Umferðarfuglar hafa viðkomu í Vatnsfirði vor og haust. Starfsmenn Náttúrustofunnar hafa talið fugla í Vatnsfirði í maí og hafa verið taldir á bilinu 600-1.300 rauðbrystingar á svæðinu (Böðvar Þórisson og Þorleifur Eiríksson, 2008, Náttúrustofa Vestfjarða óbirt gögn). Í maí 2007 voru aðrir fuglar taldir í Vatnsfirði. Þá sáust 19 tegundir fugla (tafla 2).

Svæði 2

Tafla 3. Svæði 2. Birkikjarr, mýrlendi og mosaholt á milli. Vegalengd 3,7 km.

Tegund ísl.	Latína	Fjöldi	Óðöl	Þéttleiki pör/km ²	Lýsing
Hrossagaukur	<i>Gallinago gallinago</i>	17	10	36,0	Syngjandi og á flugi
Stelkur	<i>Tringa totanus</i>	4	2		Kallandi
Þúfuttlingur	<i>Anthus pratensis</i>	41	22	86,4	Flestir syngjandi
Maríuerla	<i>Motacilla alba</i>	1	(1)		Syngjandi
Músarrindill	<i>Troglodytes troglodytes</i>	8	5	8,8	Syngjandi
Steindepill	<i>Oenanthe oenanthe</i>	1	1	(2,2)	Syngjandi
Skógarþröstur	<i>Turdus iliacus</i>	61	30-31	74,1	Flestir syngjandi
Samtals		134	70-72	207,5	

Frá Flókalundi að Þverdalsá var birkikjarr, með mýrardrögum á milli á láglandinu en þegar ofar kom voru mosaholt með smárunnum mest áberandi. Algengustu fuglarnir á þessu svæði voru skógarþröstur, þúfuttlingur og hrossagaukur (Tafla 3).

Niðurstöður þéttleikamælingar sýndu að mestur þéttleiki var af þúfuttling eða 86,4 pör/km² en næst mestur á skógarþræsti eða 74,1 pör/km².

Svæði 3

Tafla 4. Svæði 3 frá brú á Þverdalsá og upp fyrir vegamót við Bildudalsveg. 4,7 km vegalengd.

Tegund ísl.	Latína	Fjöldi	Óðöl	Þéttleiki pör/km ²	Lýsing
Heiðlóa	<i>Pluvialis apricaria</i>	9	6	(14,8)	Allar syngjandi
Þúfuttlingur	<i>Anthus pratensis</i>	10	6	30,8	Syngjandi
Snjóttlingur	<i>Plectrophenax nivalis</i>	6	4	(15,7)	Einn á flugi, aðrir syngjandi
Samtals		25	16	61,3	

Á þessu svæði er fremur lítill gróður. Votlendi er í kringum Þverdalsvatnið og aðeins við Þverdalsána en annars er sá litli gróður sem er, að mestu, mosagróður með smárunnum. Nokkrar litlar tjarnir eru á svæðinu en lítill gróður er í kringum þær. Aðeins sáust 4 tegundir fugla á svæðinu og mest var af þúfuttlingi og heiðlóu (tafla 4). Reiknaður þéttleiki þúfuttlings á svæðinu var 30,8 pör/km².

Náttúrustofan hefur safnað upplýsingum um fugla á vötnum víða á Vestfjörðum. Þverdalsvatn er rétt vestan við núverandi Vestfjarðaveg og austan við Hornatær, en Þverdalsá rennur úr vatninu og niður í Penningsdal.

Á Þverdalsvatni hafa sést 11 tegundir fugla. Álftr, grágæs, hávella, toppönd og gulönd hafa sést á árabílinu 2007-2015 en ekki er talið líklegt að þessar tegundir verpi við vatnið. Straumönd hefur einnig sést við útfall vatnsins og er hugsanlegt að hún hafi orpið í nágrenni þess. Himbrimi reyndi varp við vatnið 2011 en það

misfórst. Sendlingur sást við vatnið 2015 með tvo nýklakta unga. Aðrir fuglar sem hafa sést við vatnið og eru líklega varpfuglar í grennd við það eru heiðlóa, þúfutittlingur og snjótittlingur.

Mynd 3. Sést í Þverdalsvatnið og skaflar enn í ágúst. Mynd NAVE/HS.

Svæði 4.

Tafla 5. Svæði 4. Fuglar sem taldir voru á veglínu 2015. 5,1 km veglína.

Tegund ísl.	Latína	Fjöldi	Óðöi	Þéttleiki pör/km ²	Lýsing
Lómur	<i>Gavia stellata</i>	2			Á vötnum
Sandlóa	<i>Charadrius hiaticula</i>	1	1		Varpfugl
Heiðlóa	<i>Pluvialis apricaria</i>	10	7	13,3	Flestir varpfuglar
Kjói	<i>Stercorarius parasiticus</i>	1			Á vatni
Kría	<i>Sterna paradisaea</i>	1	1		Varpfugl
Þúfutittlingur	<i>Anthus pratensis</i>	2	2	(5,0)	Varpfuglar
Snjótittlingur	<i>Plectrophenax nivalis</i>	7	5	(17,0)	Flestir varpfuglar
Samtals		24	16	35,3	

Svæðið var að mestu lítt eða ógróið land en mosagróður og grös við vötn. Teknar voru 15 punktmælingar á þeirri leið. Alls sáust 24 fuglar. Algengasti fuglinn var heiðlóa og svo snjótittlingur. Til þess að gera voru fáir fuglar á svæðinu, en gróður er heldur ekki mikill. Fuglarnir voru flestir á gróðursvæðum (tafla 5).

Á þessu svæði eru fjögur vötn í og við veglínuna. Seljadalsvatn og Djúpavatn eru rétt austan við Vestfjarðaveg á milli Geirþjófs- og Trostansfjarðar. Þau eru í um 500 m hæð yfir sjávarmáli og rúmlega 300 m á milli þeirra. Bæði vötnin eru með ógróna bakka og eru mjög hrjóstursleg á að líta (mynd 4). Lómar hafa sést á þessum

vötnum en skráningum er ábótavant. Það er þó skráð að einn fugl sást á hvoru vatni fyrir sig 3. júlí 2015. Það er hugsanlegt að lómur verpi við annað hvort vatnið (eða til skiptis) stopult en það hefur ekki verið staðfest. Af öðrum tegundum er einungis heiðlóa skráð við Djúpavatn og var það í júlí 2015.

Mynd 4. Djúpavatn, að mestu gróðurlaust við vatnið. Mynd NAVE/HS.

Í Tóbakslaut, rétt vestan við Botnshest, er lítið vatn (tjörn). Það sést ekki vel í þetta vatn frá vegi svo ganga þarf að því. Sumarið 2015 var lómapar á vatninu en ekkert hreiður sást. Það er ekki ólíklegt að lómur verpi þarna af og til. Einn hávellu karl var einnig á vatninu 2015.

Við Vatnshvilftarvatn hafa verið skráðar 9 tegundir fugla. Álft hefur orpið á svæðinu bæði 2005 og 2016. Kría var á hreiðri 2015 og stokkandarkolla var með unga 2008. Lómur gæti orpið við vatnið og líklegt er að heiðlóa, sandlóa, þúfutittlingur og snjótittlingur séu varpfuglar á svæðinu. Árið 2015 sást smyrill á svæðinu.

Svæði 5

Tafla 6. Fuglar sem heyrðist í eða sáuust við punkttalningu á svæði 5.

Tegund ísl.	Latína	Fjöldi	Óðöl	Þéttleiki pör/km ²	Lýsing
Álft	<i>Cygnus cygnus</i>	4	2		Varpfuglar
Lómur	<i>Gavia stellata</i>	6	4		Varpfuglar a vötnum
Himbrimi	<i>Gavia immer</i>	2			Á flugi
Straumönd	<i>Histrionicus histrionicus</i>	3			♂ og 2 ♀ á sundi
Heiðlóa	<i>Pluvialis apricaria</i>	21	13	8,0	Flestir varpfuglar
Sendlingur	<i>Calidris maritima</i>	5	3		Varpfuglar 3
Lóupræll	<i>Calidris alpina</i>	5	(2)		Standandi og á flugi
Hrossagaukur	<i>Gallinago gallinago</i>	9	6	(9,0)	Flestir varpfuglar,
Spói	<i>Numenius phaeopus</i>	1	1		Varpfugl
Kría	<i>Sterna paradisaea</i>	1	1		Varpfugl
Þúfutittlingur	<i>Anthus pratensis</i>	46	25	30,3	Flestir synjandi eða kallandi
Steindepill	<i>Oenanthe oenanthe</i>	6	4	(6,2)	Syngjandi og með æti
Snjótittlingur	<i>Plectrophenax nivalis</i>	26	15	20,5	Flestir syngjandi
Samtals		135	74-76	74	

Rannsóknarsvæði 5 er nokkuð langt eða tæpir 12 km að lengd. Það er nokkuð fjölbreytt gróðurfarslega þó aðallega sé mosapemba með smárunnum og grýtt og ógróið land. Nokkuð votlendi er við Trölladalsá og Austurá, við Dynjandistjörn og við Afréttarvatn.

Við athuganir 2015 voru taldir 135 fuglar á þessu svæði og tegundir 13. Þúfuttlingur var algengastur á svæðinu og var þéttleiki hans á þessu svæði reiknaður 30,3 pör/km². Snjótittlingur og heiðlóa voru einnig áberandi á svæðinu (tafla 6). Á vötum við veglínuna eða í nágrenni hennar voru álfur og lómur í varpi.

Trölladalsá liggur meðfram Vestfjarðavegi ofan Geirþjófsfjarðar. Hún sameinast síðan Austurá rétt neðan vegar. Á um hálfu kílómeters kafla meðfram veginum eru árbakkar nokkuð vel grónir (sjá mynd 5) ef miðað er við næsta umhverfi. Á þessum kafla hafa sést straumendur og er ekki ólíklegt að þær verpi meðfram ánni.

Mynd 5. Trölladalsá og umhverfi hennar. Mynd NAVE/HS.

Norðan vert við há Dynjandisheiðina eru þverárvötn, þrjú samliggjandi vötn sem liggja í NA/SV. Úr nyrsta vatninu rennur yfir í Dynjandisá. Vatnið sem er suðvestast er næst veginum og hafa því oftast verið gerðar athuganir á því vatni. Í maí 2010 (Böðvar Þórisson 2010) og í júlí 2014 var gengið meðfram vötnunum þremur og fuglar skráðir.

Sumarið 2006 sást álfur með 4 unga á einu af þessum þremur vötum. Í maí 2010 fannst álfahreiddur með þremur eggjum við nyrsta vatnið. Hávellur sjást iðulega við þessi vötn og er hugsanlega varp í grennd við þau. Lómur sást á hreiðri við syðsta vatnið sumarið 2015. Tvær sandlóur voru við syðsta vatnið sumarið 2015 og

hentar búsvæði þar ágætlega til varps. Sendlingur sást ofan við syðsta vatnið og gæti hann orpið á svæðinu. Aðrir fuglar sem sést hafa við vötnin og gætu verið varpfuglar á þessu svæði eru; stökkönd, gulönd, heiðlóa, spói og lóupræll. Einnig er líklegt að steindepill, þúfuttlingur og snjótittlingur verpi í nágrenni vatnanna.

Á lítilli tjörn (GPS 308846 587580) rétt neðan Vestfjarðavegar í grend við stöð 23.900 (vestan við Þverárvötn), var lómur í varpi sumarið 2015. Svæðið sést vel frá vegi en áður hefur verið skráð varp lóma við þessa tjörn. Líklegt er að tjörnin þornar fljótt í venjulegu árferði en þetta árið leysti snjó frekar seint og voru því sum svæði blautari miðað við árstíma.

Sunnan við Afréttarvatn liggur Vestfjarðavegur yfir Dynjandisá. Áin breiðir úr sér fyrir ofan veg (brú) og myndar tjörn (mynd 6), sem hér er nefnd **Dynjandistjörn** (nafngift Böðvar Þórisson), til aðgreiningar frá öðrum hluta árinna. Áreyrar og lænur eru ágætlega grónar og litlir hólmar koma í ljós ef vatnsstaðan leyfir það. Einn slíkur hólmi er nálægt vegi og hefur lómur orpið í honum (GPS 309172 588054). Stærsti hluti tjarnarinnar sést vel frá vegi. Samtals hafa sést 22 tegundir frá árinu 2004 til 2016. Reglulegar athuganir á hafa verið gerðar af Náttúrustofu Vestfjarða á þessu svæði frá 2010.

Mynd 6. Dynjandistjörn. Mynd: NAVE/HBA.

Lómur er sú tegund sem oftast hefur verið skráð. Hann sást á hreiðri árin 2010, 2012, 2014 og 2015 og kom a.m.k. ungi sumarið 2010. Líklega hefur hann reynt varp 2011 og 2013 en hann sást á tjörninni þau ár. Himbrimi sást á tjörninni í júní 2007 en hefur líklega ekki reynt varp þarna.

Álft sést stundum á tjörninni en ekki hefur verið staðfest varp. Vitað er þó til varps á þverárvötnum sem eru rétt austan við tjörnina. Hugsanlega er um sama par að ræða. Gulönd er sjaldséð þarna en hún gæti orpið í grennd við svæðið. Straumönd hefur nokkrum sinnum sést á tjörninni og hún gæti orpið á svæðinu. Stökkönd hefur sést með unga á tjörninni. Hávella sést iðulega á tjörninni en aldrei með unga. Urtönd hefur nokkrum sinnum sést á tjörninni og gæti orpið þarna.

Kría (eitt par) hefur nokkrum sinnum reynt varp og klaktist einn ungi sumarið 2010.

Óðinshannar sjást iðulega á tjörninni og verpa þeir líklega við hana. Af öðrum vaðfuglum þá eru heiðlóa og spói líklega varpfuglar við tjörnina. Stelkur, jaðrakan, hrossagaukur, sandlóa og sendlingur hafa sést á svæðinu.

Þúfutittlingur og snjótittlingur eru líklega varpfuglar á svæðinu. Maríuerla hefur einnig sést og gæti hún orpið við brúna en það er ekki staðfest. Steindepill hefur sést austan við tjörnina og er líklega varpfugl í grennd.

Vitað er til þess að kjói hafi verpt í um 500 m yfir sjó fyrir ofan tjörnina (í SSA af henni) sumarið 2015 en hann hefur ekki sést við tjörnina sjálfa í þessum athugunum.

Afréttarvatn er í samnefndum dal upp af Dynjandisvogi. Úr vatninu rennur Svíná rétt norðan við Dynjandisá. Nokkur gróður er í kringum vatnið og er flói og mýri við austurenda þess. Vestfjarðavegur nr. 60 liggur vestan og sunnanvert við vatnið. Það sést vel yfir vatnið frá vegi og eru allar athuganir gerðar þaðan. Athuganir eru því fyrst og fremst á vatnafuglum en mófuglar skráðir ef þeir sjást í grennd við vatnið.

Álft hefur oftast sést á vatninu og kom hún upp ungum sumarið 2015. Hreiðrið var í austur enda vatnsins og sást hún við það vorið 2016. Grágæs hefur sést tvisvar en ekki vitað til þess að hún hafi orpið á svæðinu.

Lómur er sú tegund sem næst oftast hefur sést á vatninu. Staðfest hefur verið að hann hafi reynt varp sumarið 2012 og 2016. Hreiðrið var í austur enda vatnsins bæði árin.

Einn smyrill hefur sést við athuganir.

Stökkönd og urtönd hafa sést með unga á vatninu. Gulönd, straumönd og hávella hafa sést á vatninu en ekki vitað til þess að þær hafi orpið þarna. Gulönd var þó með unga á vatninu í september 2010 en hefur hugsanlega orpið í nágrenni vatnsins.

Mófuglar eru líklega í varpi allt í kringum vatnið: heiðlóa, hrossagaukur, steindepill og þúfutittlingur. Stelkur hefur sést tvisvar á svæðinu en líklega er hann ekki árlegur varpfugl við vatnið.

Svæði 6

Tafla 7. Fuglar sem sáust eða heyrðist í á svæði 6. 4,4 km veglína.

Tegund ísl.	Latína	Fjöldi	Óðul	Þéttleiki pör/km ²	Lýsing
Álft	<i>Cygnus cygnus</i>	2	1		par
Grágæs	<i>Anser anser</i>	4	2		Líklega 2 pör
Heiðlóa	<i>Pluvialis apricaria</i>	2	1	(2,0)	
Hrossagaukur	<i>Gallinago gallinago</i>	16	8-10	30,6	syngur
Spói	<i>Numenius phaeopus</i>	1	1		Syngur
Stelkur		1	1		Kallar
Kría	<i>Sterna paradisaea</i>	1			Á flugi
Þúfuttlingur	<i>Anthus pratensis</i>	36	16	68,7	Syngjandi og á flugi
Músaridill	<i>Troglodytes troglodytes</i>	3	(2)	(3,0)	Syngjandi
Steindepill	<i>Oenanthe oenanthe</i>	9	3-4	(2,0)	Syngur og með æti
Skógarpröstur	<i>Turdus iliacus</i>	30	16-17	32,4	Syngjandi, 3 með æti
Hrafn	<i>Corvus corax</i>	1	1		Hreiður
Samtals		106	50-55	138,7	

Svæðið er kjarri vaxið frá Afréttarvatni og niður að sjó. Þekja gróðurs er ekki heil og skriður á milli og einnig eru mosaholt með grösum og smárunnum. Meðfram Dynjandisvogi er graslendi að mestu. Þúfuttlingur reiknaðist með þéttleikann 68,7 pör/km², skógarpröstur 32,4 pör/km² og hrossagaukur 30,6 pör/km² en þetta voru algengustu varpfuglar á þessu svæði. Álft var í varpi á svæðinu og einnig var hrafn með hreiður upp í klettum.

Í vortalningu (maí) á umferðarfuglum 2011 voru taldir 554 rauðbrystingar í Dynjandisvogi. Einnig hafa sést þar tildrur (Böðvar Þórisson 2010).

Svæði 7

Tafla 8. Fuglar sem heyrðist í eða sáust á svæði 7. 3,7 km veglína.

Tegund ísl.	Latína	Fjöldi	Óðul	Þéttleiki pör/km ²	Lýsing
Tjaldur	<i>Haematopus ostralegus</i>	2	1		Í fjörunni
Hrossagaukur	<i>Gallinago gallinago</i>	7	5	(23,5)	Hneggjandi
Hvítmáfur	<i>Larus hyperboreus</i>	2			Yfirflug í fjöru
Svartbakur	<i>Larus marinus</i>	2	(1)		Á flugi
Kría	<i>Sterna paradisaea</i>	2			Á flugi
Þúfuttlingur	<i>Anthus pratensis</i>	29	15	93,5	Flestir syngjandi
Steindepill	<i>Oenanthe oenanthe</i>	5	5	(13,7)	Syngjandi
Hrafn	<i>Corvus corax</i>	1			Á flugi
Samtals		50	26-27	130,7	

Svæði 7 er að mestu grasi vaxið. Nokkuð bratt er í sjó í Mjólkárhlíðinni og eru skriður í hlíðinni. Í botni fjarðarins er meira lyng og deiglendi. Þúfuttlingur var algengasti fuglinn á þessu svæðis en þéttleikinn var reiknaður 93,5 þör/km². Einnig voru hrossagaukur og steindepill algengir á svæðinu.

Yfirlit yfir varpfugla á svæðunum

Þúfuttlingur sást á öllum svæðum og var hann einnig algengastur á hverju svæði nema á svæði 2 (tafla 9).

Skógarpröstur og hrossagaukur voru algengir á svæðum 2 og 6 í kjarrinu. Á þeim svæðum var einnig músarrindill en kjörsvæði hans er í skógi.

Uppi á heiðinni voru snjótittlingar og heiðlóa algengustu fuglarnir. Lómur og álfir voru í varpi við vötn á heiðinni.

Mestur fjölbreytileiki í tegundum var á svæði 5 en það var jafnframt lengsta svæðið eða um 12 km að lengd. Þar sáust 12 tegundir fugla. Svæðið nær yfir fjölbreytt búsvæði þar sem vötn og mýrlendi eru á svæðinu og einnig mosaholt.

Tafla 9 sýnir tegundir eftir svæðum og hvort þeir hafi verið líklegir varpfuglar eða einungis átt leið um svæðið.

Tafla 9. Svæðaskipting og staða varpfugla innan hvers svæðis. Við hverja tegund er merkt „X“ ef hún er varpfugl en „(X)“ ef hann er hugsanlega varpfugl. Fuglar sem sáust þegar þeir áttu leið um svæðið t.d. Fuglar í fæðuleit eru merktir með U.

Tegund ísl.	Svæði (tafla 1-7)						
	1	2	3	4	5	6	7
Álfir	U				X	X	
Grágæs	U					U	
Stökkönd	U						
Æður	U						
Toppönd	U						
Lómur				U	X		
Himbrimi					U		
Haförn	U						
Tjaldur	U						X
Sandlóa	U			X			
Heiðlóa	U		X	X	X	X	
Rauðbrystingur	U						
Sendlingur	U				X		
Louþræll					X		
Hrossagaukur	U	X			X	X	X
Spói					X	X	

Tegund ísl.	Svæði (tafla 1-7)						
	1	2	3	4	5	6	7
Stelkur	U	X					
Tildra	U						
Óðinshani					(X)		
Kjóí				U			
Hvítmáfur							U
Svartbakur	U						(X)
Kría	U			X	X	U	U
Þúfuttlingur	U	X	X	X	X	X	X
Maríuerla	U	X					
Músarrindill		X				(X)	
Steindepill	U				X	X	X
Skógarpröstur	U	X				X	
Hrafn						X	U
Snjótittlingur			X	X	X		
Samtals varpfuglar	0	6	3	5	12	9	6

Á valista um fugla sem Náttúrufræðistofnun Íslands (2000) gefur út sáust eftirtaldar tegundir á framkvæmdarsvæðinu:

Tegundir í hættu:

Haförn, lítill stofn <250 fuglar.

Haförn sást á kletti í Vatnsfirði

Tegundir í yfirvofandi hættu:

Gulönd, lítill stofn < 1000 fuglar.

Gulönd hefur sést við Dynjandisvatn og Afréttarvatn en ekki er talið að hún hafi orpið á svæðinu.

Himbrimi, lítill stofn < 1000 fuglar

Himbrimi hefur orpið við Þverdalsvatn. Hann hefur einnig sést við Dynjandisvatn.

Grágæs, hefur fækkað meira en 20% á 10 árum.

Það sást ekki varplegir fuglar við veglínuna. Grágæs sást í Vatnsfirði og líka á Dynjandisvogi.

Hrafn, hefur fækkað meira en 20% á 10 árum.

Hrafn var með hreiður í Dynjandisvogi. Hreiðrið er í klettum ofan við veglínuna. Einnig sást hrafn við Mjólka.

Ekki er talið að þar hafi verið um hreiðurfugl að ræða.

Svartbakur, hefur fækkað mikið.

Svartbakur sást á yfirflugi í Vatnsfirði í fæðuleit. Einnig sást svartbakur í Borgarfirði. Hugsanlegt var að þeir væru í varpi á svæðinu.

Í nokkurri hættu:

Straumönd, háð vernd en Ísland er eina varpland straumandar í Evrópu.

Straumönd hefur sést við Þverdalsvatn og við Trölladalsá og er talið hugsanlegt að hún hafi orpið í grennd við Þverdalsvatn.

UMRÆÐUR

Athugunarsvæðið er nokkuð fjölbreytt. Birkikjarr er upp af Vatnsfirði meðfram ánni Pennu og einnig er birkikjarr í Dynjandisvogi. Á því búsvæði voru þúfutittlingar, skógarþrestir, hrossagaukar og músarrindlar algengastir en þeir voru einnig algengir í búsvæði sem var blandað birki og mólendi.

Uppi á heiðinni eru mosaholt algengust. Þar voru heiðlóa, snjótittlingur og steindepill algengustu fuglarnir.

Votlendi var við vötn og ár. Þar sáust lómar og álfir á vötnunum í varpi. Einnig sáust straumönd og himbrimi við vötnin. Þessar mælingar svipa til þess sem áður hefur verið kannað (Böðvar Þórisson 2010, Böðvar Þórisson 2014).

Þéttleiki fugla á þessu svæði var reiknaður 35,3-175 pör/km² sem er nokkuð lægra en mældist við athuganir í dölum í Öndarfirði (Hafdís Sturlaugsdóttir og fl. 2013). Á rýru landi, eins og hluti af svæði 3, voru mun færri fuglar. Þar var þéttleikinn nokkuð hærri en mældust á Hafinu norðan Búrfells 2015 (Aðalsteinn Örn Snæþórsson og fl. 2015).

Ekki er talið að vegagerð muni hafa áhrif á varpstaði eða umferð friðaðra eða sjaldgæfra fugla á rannsóknarsvæðinu.

Algengustu fugla tegundirnar á athugunarsvæðinu eru algengar á Vestfjörðum og um land allt.

Vegagerð

Helstu breytingar á veglínunni eru tilfærsla á vegi við Pennu en þar er gert ráð fyrir að vegurinn verði vestan megin árinna. Einnig er gert ráð fyrir breytingu á veglínunni við Seljadalsvatn, Djúpavatn og Vatnahviltarvatn. Þá er gert ráð fyrir tilfærslu vegar við Langjökul hæst á Dynjandisheiðinni. Við Afréttarvatnið upp af Dynjandisvogi er gert ráð fyrir að vegurinn fari austanvert við vatnið og komi svo í sveig niður að Dynjandisvogi. Þaðan er gert ráð fyrir að vegurinn fari meðfram fjörunni að Mjólka.

Framkvæmdin mun hafa áhrif á algengustu tegundirnar þ.e. þúfutittling, skógarþrest og hrossagauk sem eru algengastar í birkikjarri og við það. Upp á heiðinni er það aftur þúfutittlingur, heiðlóa og snjótittlingur sem gætu orðið fyrir áhrifum.

Með mótvægisáðgerðum þar sem núverandi vegir yrðu aflagðir og græddir upp með birki (sjálfsáning eða sáningar), gæti það komið til móts við áhrif á fugla sem háðir eru birkikjarri þ.e. við Pennu, í Sunndal, í Trostansfirði og í Dynjandisvogi.

Umferðarfuglar nýta Vatnsfjörðinn til fæðuöflunar vor og haust. Ef Vatnsfjörður verður þveraður fer hluti af svæðinu undir veg en með fullum vatnsskiptum ætti ekki að verða miklar breytingar á fæðuöflunarsvæðinu.

Við Afréttarvatnið verður væntanlega þónokkur röskun en álfardýngja er við vatnið austanvert.

Gert er ráð fyrir að framkvæmdin muni hafa óveruleg áhrif á varpfugla á svæðinu til lengri tíma.

ÞAKKIR

Böðvari Þórisssyni eru þakkaðar fuglaathuganir og aðstoð við skýrslugerð. Petrínu Sigurðardóttir eru þakkaðar fuglatalningar og Kristinn Hauki Skarphéðinssyni fyrir upplýsingar um friðaða fugla. Aðalsteini Erni Snæþórssyni er þakkað fyrir vinnslu á útreikningum á þéttleika fugla.

HEMILDASKRÁ

- Aðalsteinn Örn Snæþórsson, Ib Krag Petersen, Thorsten J.S. Balsby, Yann Kolbeinsson og Þorkell Lindberg Þórarinnsson 2015. *Fuglar og vindmyllur í Búrfellslundi*. Náttúrustofa Norðausturlands: NNA-1504. Húsavík: Náttúrustofa Norðausturlands.
- Bibby, C.J., Burgess, D.A. Hill og S.H. Mustoe 2000. Bird census techniques. Academic Press, London og New York.
- Buckland, S.T., D.R. Anderson, K.P. Burnham, J.L. Laake, D.L. Borchers og L. Thomas 2001. *Introduction to Distance Sampling – Estimating abundance of biological population*. Oxford University Press, Oxford.
- Böðvar Þórisson 2010. *Athugun á hugsanlegum fuglaskoðunarstöðum á Vestfjörðum*. Náttúrustofa Vestfjarða, NV.nr. 18-10. Bolungarvík: Náttúrustofa Vestfjarða.
- Böðvar Þórisson og Þorleifur Eiríksson 2008. *Rauðbrystingur í Barðastrandarsýslum 2006-2007*. Unnið fyrir Vegagerðina. Náttúrustofa Vestfjarða, NV nr. 01-08. Bolungarvík: Náttúrustofa Vestfjarða.
- Böðvar Þórisson 2014. *Fuglalíf við Stóra-Eyjavatn og nágrenni*. Unnið fyrir Orkubú Vestfjarða. Áfangaskýrsla. Náttúrustofa Vestfjarða, NV nr. 24-14. Bolungarvík: Náttúrustofa Vestfjarða.
- Hafðís Sturlaugsdóttir 2017. *Gróðurathugun á Dynjandisheiði og Bíldudalsvegi*. Náttúrustofa Vestfjarða, NV nr. 04-17. Bolungarvík: Náttúrustofa Vestfjarða.
- Hafðís Sturlaugsdóttir, Cristian Gallo og Böðvar Þórisson 2013. *Gróður og fuglar við Hólsá, Kaldá og Þverá í Öndarfirði*. Náttúrustofa Vestfjarða, NV nr. 17-13. Bolungarvík: Náttúrustofa Vestfjarða.
- Náttúrufræðistofnun 2000. *Válisti 2 – Fuglar*. Náttúrufræðistofnun Íslands.
- Náttúruverndarráð 1996. *Náttúruminjaskrá: skrá um friðlýst svæði og aðrar náttúruminjar*. 7. útgáfa. Náttúruverndarráð.
- Umhverfisstofnun á.á. https://www.ust.is/library/Skrar/Einstaklingar/Fridlyst-svaedi/Kort/fridland_vatnsfirdi.pdf [Skoðað 7.2.2017].